

СИТЮК Р. О., викладач суспільних дисциплін, асистент

Кременчуцький педагогічний коледж імені А. С. Макаренка

СИСТЕМА МІСЦЕВИХ ПОДАТКІВ В ЯПОНІЇ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Місцеве управління та місцеве самоврядування є однією з основ існування людського суспільства та основою управлінської структури в державі. Зрозуміло, що загальнодержавні органи управління вирішують стратегічні завдання існування та розвитку, а так звані «тактичні» та «оперативні» завдання вирішуються на місцевому рівні. Саме роботу місцевого самоврядування та місцевих органів державної влади в першу чергу бачать та оцінюють пересічні громадяни, саме за результатами цієї роботи оцінюють ефективність всієї владної структури.

Важливим напрямом у розбудові самоврядування та місцевого управління є вивчення кращого досвіду, його адаптація та запровадження в Україні. Враховуючи лідируючі позиції в світі цікавим є досвід Японії. Додатковим аргументом на користь вивчення досвіду названої країни є те, що вона пройшла дві великі хвилі трансформації (революція Мейдзі та реформи після завершення II світової війни), які суттєво змінили її соціальну, економічну та політичну структуру, наблизили до світового співтовариства, при цьому було збережено національну культуру, традиції та самобутність.

Адміністративно-територіальний поділ Японії включає в себе такі основні рівні:

- національний (центральний) уряд;
- префектурний рівень (звичайні префектури, столична префектура Токіо, міста які мають статус префектур: Кіото та Осака; губернаторство Хоккайдо);

- муніципальний рівень (округи (в структурі губернаторства Хоккайдо та окремі віддалені райони в інших префектурах), повіти, особливі міста (визначаються указами уряду та мають населення більше від 500 тис. осіб), власне міста, містечка (селища) та села, особливо виділено 23 спеціальних райони Токію, які входять до складу столичної префектури) [1].

Аналізуючи наведену структуру ми можемо відзначити її схожість із адміністративно-територіальним поділом України де префектурний рівень відповідає обласному рівню, а рівень муніципалітетів – рівню територіальних громад та певною мірою районів. В той же час варто відзначити значну роль прямої демократії під час формування місцевих органів влади та значну роль концепції «місцевого суверенітету». Таким чином при всіх зовнішніх ознаках унітарного устрою дуже важливу роль відіграє місцеве самоврядування. Дуже схожа система вибудовується в Україні коли на рівні областей та місцевих громад функціонують органи влади як формуються на місцях, зокрема такими є територіальні громади, обласні ради які мають значний вплив на діяльність обласних адміністрацій які є не органами самоврядування, а органами державного управління. Варто зазначити, що на рівні територіальних громад органи державного управління (адміністрації) не створюються, а функції безпосереднього управління здійснюють виконавчі органи відповідних рад.

Розглядаючи джерела надходжень до місцевих бюджетів варто відзначити, що бюджетна система держави заснована на принципі бюджетного федералізму за яким податки розподілено за відповідними рівнями управління де визначаються їх розміри у відповідності до діючого законодавства. Розподіл видів податків за рівнями наведено у Таблиці 1. (складено автором за матеріалами [2, 3]).

Аналізуючи наведену таблицю ми бачимо чіткий розподіл податків за рівнями. Також варто врахувати відсутність прямого впливу національного (центрального) уряду на рівень та ставки оподаткування на префектурному та муніципальному рівнях.

Таблиця 1

Види податків у Японії

Тип податків в залежності від бази оподаткування	Національний (центральный) рівень	Місцевий рівень	
		Префектури	Муніципалітети
Оподаткування прибутку	Індивідуальний прибутковий податок Корпоративний прибутковий податок	Податок на проживання в префектурі Промисловий податок	Муніципальний податок на проживання
Оподаткування окремих видів прибутку	Податок на подарунки. Податок на спадщину	Не справляються	
Податки на власність	Податок на моторні транспортні засоби	Автомобільний податок	Податки на: <ul style="list-style-type: none"> • нерухомість • землю • планування міста • легкі транспортні засоби • створення підприємства
Податки на споживання	Податок на продаж. Тютюновий акциз. Алкогільний акциз	Місцевий податок на продаж. Префектурний тютюновий акциз. Податки на розкіш (плата за використання полів для гольфу та мисливський податок)	Муніципальний акциз на тютюнові вироби
Податки на операції (транзакції)	Гербовий збір. Реєстраційний та ліцензійний збори	Податок на придбання нерухомості. Податок на придбання автомобіля	Не справляються

Які ж особливості наведеної системи ми можемо виділити виходячи з точки зору аналізу особливості оподаткування для забезпечення потреб місцевого врядування?

По-перше. Податок на проживання який в більшості випадків залежить від отриманого доходу чи становить певну фіксовану суму. Він справляється як на рівні префектур так і на рівні муніципалітетів. Слід мати на увазі, що в даному випадку має значення не місце отримання доходу, а місце проживання його отримувача. Наприклад в Токіо розмір цього податку залежить від розміру отримуваного доходу та від його джерел. При ставці 5 % деякі доходи не підлягають оподаткуванню, наприклад отримані пенсії та стипендії, певні суми які сплачуються за навчання за спеціальними формулами зменшують суму доходу який підлягає оподаткуванню. В той же час в певних муніципалітетах та префектурах встановлено фіксований розмір цього податку [2].

По-друге. Основними отримувачами податків на власність є місцеві муніципалітети, так як вважається, що саме муніципалітети несуть основний тягар зі створення умов для обслуговування цієї власності. Зокрема це і зумовило виникнення такого податку як податок на планування міста, який справляється від вартості земельних ділянок чи об'єктів нерухомості, але основним призначенням коштів отриманих від нього є здійснення планувальних та містобудівних заходів в галузі інфраструктури [2].

По-третє. Розміри податкових ставок є відносно невеликими, але в той же час існує чітка система адміністрування податків, що дозволяє знизити витрати на сам процес їх збору [3].

Виходячи з проведеного аналізу корисним для української системи оподаткування, на наш погляд, може бути таке:

- запровадження податку з доходу (місцевого рівня) за зразком податку на проживання, який орієнтовано на місце проживання платника, а не на місце отримання ним доходу. Це дозволить вирішити певну невідповідність між місцем проживання та місцем роботи – наприклад жителі приміських сіл в більшості працюють у місті, але проживають у приміських селах, які з їх податків практично нічого не отримують, а пакети соціальних послуг надають, зокрема медичні, освітні, тощо.

- запровадження системи бюджетного федералізму з мінімізацією міжбюджетних трансфертів, але чітким розподілом податків та прав на їх встановлення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ворона П. В. Особливості розвитку місцевого самоврядування Японії в процесі децентралізації місцевої влади. *Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. Х.* : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2009. № 2 (36). 440 с.
2. Guide to Metropolitan Taxes for FY2020 (R2). Tokyo, 2020.
3. 2021 income tax and special income tax for reconstruction guide. URL : https://www.nta.go.jp/english/taxes/individual/pdf/incometax_2021/01.pdf